

Analys och slutsatser av
remiss-svaren på förslaget till nytt
landskapsandelssystem 2018

Innehållsförteckning

Inledning	1
De viktigaste kommentarerna från remissen kortfattat återgivna, aktörsvis	2
Ändringsförslag från aktörer – ordnade efter systemets uppbyggnad	:9
Förslag på förändring – projektgruppens analys och slutsatser	14
Slutsatser – Utvecklad redogörelse för förslaget om att utjämna hela socialvården.....	29

Inledning

Kommuner, kommunalförbund och andra instanser och aktörer har fått möjlighet till 31:a augusti 2016 att inlämna kommentarer och synpunkter på förslaget till landskapsandelssystem (LS-system), som ämnar träda i kraft från och med 1.1.2018.

Alla 16 kommuner lämnade in remiss-svar, samt 7 andra aktörer, se lista på sid 33.

Ett centralt förändringsförslag har kommit in från ÅKF, som innebär en förändring av upplägget kring utjämning av de särskilda områdena. Frågan i sig är av stor natur, även politiskt och strukturellt, samtidigt som tidsramen för att förverkliga ett nytt LS-system till 2018 tagit slut för projektgruppen. Detta har lett till att projektgruppen föreslår två varianter på systemförslag för uppdragsgivaren att välja mellan. De två centrala förslagen skiljer sig genom att i ena så utjämnas hela socialvårdens kostnader mellan kommuner, och i det liggande remiss-förslaget utjämnas bara kostnader som ingår i kommunernas socialtjänst samt träningsundervisningen. En total utjämning får i sig vidare konsekvenser än bara systemmässiga, vilka kan läsas i kapitlet om slutsatser.

Utöver det finns överlag flera positiva kommentarer på upplägget av det nya systemet, bland annat kommentarer som ”rättvisare system än det nuvarande” samt att systemet är mer lättförståeligt.

Synpunkter och förändringsförslag på systemet har annars mest getts gällande skattekompletteringen och intervallen i grundskolemodellen. Även förslag att räkna in skolskjutsar och anpassad läroplan i beräkningsgrunden för grundskola har getts.

Synpunkter har även till stor del getts på volymen av landskapsandelarna (LS-andelar). Det har inte ingått i projektgruppens ansvar och mandat att ansvara över den totala volymen i systemet. Projektgruppen poängterar i detta PM att det är skillnad på det förslag till nytt system som presenteras, och på besparingen. Det är inte systemet i sig som leder till att mindre LS-andelar fördelas, utan det har att göra med de besparingsmål som Ålands landskapsregering (LR) planerar. Således ges inga mer svar på liknande frågor i denna redogörelse. Under tiden hänvisar projektgruppen även till arbetet med att minska kommunernas uppgifter, till följd av besparingsmålen.

Även kommentarer gällande önskan om större samordning gällande kommunernas socialtjänst och landskapsandelssystemet har framförts av flera parter. I rapporten som ligger till grund för systemet framgår också att en osäkerhetsfaktor i beredningen av systemet är vilken modell kommunerna slutligen kommer överens om gällande kostnadsfördelning inom de områden som omfattas av kommunernas socialtjänst (KST).

Projektgruppen

Projektledare Robert Lönnqvist

26.09.2016

Upplägget i detta PM är att först kommunvis (aktörvis) kort återge kommentarerna och synpunkterna. Sedan följer en mer bearbetad text där de viktigaste och mest relevanta synpunkterna presenteras under varje enskild del i det nya landskapsandelsystemet. Efter det redogörs för hur och varför synpunkterna har beaktas, och vilka förändringar som kommer att ske. Den sista delen kommer sedan utförligt hantera frågan om en total utjämning av socialvården.

Kommun- och aktörvis - Kort sammanfattning av viktigaste kommentarerna

Ålands kommunförbund

Skattekomplettering logisk och rättvis, understöder skattekomplettering som grund i systemet.

Vill ändra grundskole-delens intervall från 0-40 till 0-20, och 21-40.

Vill att förekomsten och frekvensen av anpassad undervisning bör påverka ersättningen av LS-andelar.

Vill att skolskjutsar på något sätt behöver beaktas i beräkandet av LS-andelar

Vill att utjämningen för specialområden ska ses över och konstrueras om (förslag ges närmare i nästa del)

Vårdö

Vårdö anser att skattekompletteringen ska utgöras 50 % av totala utdelningen i LS-systemet.

Indexjusteringar viktiga att göras.

Anser att särskild träningsundervisning borde vara högre andel.

Vårdö vill poängtera att det finns risk för glapp i kostnader för 2016-2017 i KST-utjämningsdelen.

Kökar

Kökar är överlag nöjdare och systemet verkar rättvisare än rådandet systemet. Skattekomplettering är bra för kommuner, både förvärvsinkomst och samfundsbeskattning.

Kökar anser att beaktandet av fördyrande av anpassad läroplan bör inverka på hur LS-andelar fördelas.

Anser vidare att intervallet i grundskola kunde bli 0-20, 21-40.

Anser att skolskjuts med båt kunde ge upphov till mer LS-andelar.

Kökar anser att det blir missförhållande i LS-andelar för socialvården. LS-andelen måste täcka större del av barn och äldreomsorg.

Sottunga

Sottunga anser att ersättningsgrunderna inte i tillräcklig grad beaktar Sottungas demografi och särdrag.

Sottunga anser att grundskoledelen kunde delas upp i 0-20 och 21-40.

Också bör anpassad läroplan och kostnader för taxibåt beaktas.

LS-systemet bör beakta stimulans för näringslivet.

Kompensation för befolkningsminskning bör finnas.

Sottunga anser vidare att LS-andelarna för socialvård är för låga.

Bibliotek, ungdom, fritid, kultur, idrott och Medis ska vara kvar på minst nuvarande nivå.

Investeringsbidrag för kommunalvägbyggen och avloppsinvesteringar bör finnas.

Samfundsskatter bör hållas utanför skattekompletteringssystemet.

Sottunga anser att även åldringsvård bör ingå i KST.

Brändö

Brändö anser skärgårdens andel borde vara högre. Pga. skärgårdens särskilda utmaningar.

Brändö håller i övrigt med andra skärgårdskommuners uttalande som Kumlinge framför gällande grundskolan, samfundsskatter i Föglö och Vårdös uttalande. Allmänt håller man med skärgårdskommunernas synpunkter.

Föglö

Föglö håller till stor del med ÅKF om utlåtandet. Föglö noterar även följande andra saker:

Föglö anser sig vara den största förloraren av LS-andelar och att alla faktorer som ändras är till nackdel för kommunen.

Föglö anser att samfundsskatterna bör hållas utanför skattekompletteringssystemet.

Föglö anser sig höra hemma i ytterskärgården ty de har frigående färja.

Kompensation för befolkningsminskning bör finnas kvar.

Särskild LS-andel för skolskjutsar bör tillfogas.

Anser utjämningsdelen för särskilda kostnader är svårförståelig och anser nuvarande system bättre.

LS-andelar för bibliotek, idrott, ungdom, kultur och Medis ska vara klar på dagens nivå så att kommuner vet hur mycket man ska satsa på dessa frågor, och vill att landskapet ska visa hur mycket kommunen ska satsa.

Investeringsbidrag för kommunalvägsbyggen och avloppsinvesteringar bör återinföras.

Kumlinge

Kumlinge anser at förslaget är på övergripande plan rättvist. Kumlinge anser att skattekompletteringen bör ta hänsyn till bara invånare över 18 år, eftersom åldersgruppen 0-18 nu tas hänsyn till, och att kommuner med få barn får en nackdel i systemet, samt att skattebetalare inte i regel är under 18 år. Som systemet nu är utformat bidrar barn till att de vuxna i kommunen ser ut att ha en lägre skattekraft än de faktiskt har.

Kumlinge anser att det i lag måste definieras med vad som anses vara debiterad skatt. Det är viktigt att man tittar på den faktiska debiteringen av inkomstskatt och inte någon kalkyl och inte heller den faktiskt influtna betalningen till kommunen under ett år.

Kumlinge anser att någon form av stöd för särskilt stöd bör inkluderas i systemet, detta för elever med särskilda behov.

Kumlinge föreslår att två första intervallen delas upp från 0-40 till 0-20 och 21-40.

Kumlinge anser det vara positivt att låta nettodriftskostnader vara grund för kostnadsfördelning istället för nyckeltalsmodellen i KST.

Kumlinge anser det vara orimligt att en effektiv kommun ska vara betalare till systemet. Kumlinge anser att kommuner som får "betala" ska ersättas av LR. LR ska stå för risken. (inom utjämning för särskilda områden)

Kumlinge anser även att skärgårdstillägg ges för utjämningsandelens belopp i åldersgruppen 7-64.

Kumlinge anser det vore mer rättvist att fördela mer pengar till ytterskärgårdskommuner och ta bort skärgårdsstödet till kommuner som har kontinuerlig vajerfärjeförbindelse.

Kumlinge poängterar att ungdomsverksamhet inte nämns under rubriken främjande av fritid och bibliotek.

Kumlinge anser vidare att vid samgång så missgynnas ytterskärgårdskommuner missgynnas kraftigt i LS-andelar för skola. Detta för att ytterskärgården måste ha tre skolor trots att det blir ca 60 elever. Vill ge ersättning för antal elever per skola, istället för per kommuninvånare, i ytterskärgården. Detta eftersom det inte går att flytta Kökars lever till Kumlinge eller tvärtom.

Sund

Sunds kommuns utlåtande till förslaget på system följer ÅKF, med ändringsförslag att Sunds kommun anser att det är riktigt bra att skattekomplettering används i nya systemet. Vill även betona utlåtandet av ÅKF om ersättning till grundskolan.

Eckerö

Eckerö ansluter sig i allt väsentligt till utlåtandet som ÅKF gjort. Framför utöver detta följande:

Eckerö anser skattekompletteringen bör utgöra maximalt 35 procent av totala utdelningen. Ställer sig frågande till att samfundsskatteintäkterna ska beaktas i systemet.

Anser att förekomsten och frekvens av anpassad undervisning måste påverka ersättningen som utgår i form av kalkylerade LS-andelar för grundskolan.

Eckerö anser att socialvården bör ses över och omarbetas. Tycker systemet med utjämningsbelopp är komplicerat. Svårt att ta hänsyn till i budgetarbetet.

Eckerö anser att kompensationsgraden 90 % i skattekompletteringen kunde höjas till 95%.

Hammarland

Hammarland anser att nya systemet inte är komplett då kommunvisa uppdaterade kalkyler saknas.

Anser utjämningsystemet inom KST vara bra. Att avdramatisera den ekonomiska effekten av en placering av klienter inom kostsamma servicereformer för enskilda personer är bra.

Skattekompletterings betydelse är fel anser Hammarland. De största LS-andelarna ska betalas inom socialvården och grundskolan anser Hammarland. Detta så att svagare skattekraft ska få större procent LS-andelar.

Anser 14 % för socialvård vara för låg ersättningsgrad.

Hammarland anser att skolskjuts bör ersättas för i större grad.

Anser även grundskolans intervall är omotiverade.

Geta

Gällande struktur och tydlighet anser Geta att det föreslagna systemet till stora delar är bättre än nuvarande system.

Geta anser att kommunen borde få extra stöd på grund av låga befolkningstätheten och geografiska perifera läget. I nya förslaget är det bara skärgårdskommunerna som får extra stöd, i detta fall genom skärgårdstillägg.

Geta anser därför att linjedragning mellan insulärt och perifert bör utredas. Att Vårdö räknas som insulär medan Geta inte gör det kan ifrågasättas. Geta föreslår att kommunen hamnar i samma grupp som Vårdö när det gäller extra stöd. Eller tar del av anläggningsstöd som gäller för ytterskärgård för att kompensera för den utsatta perifera situationen. Geta föreslår att höja fastighetsskattsgränsen för fritidsboende till den gräns som används i riket.

Geta anser att kommuner i skattekompletteringen borde få ”betala in” till systemet. Detta då faktorn kan hållas mer konstant då, och kommuner som ligger högt ovanför nivån får betala in en viss del av sitt överskott tillbaka till systemet.

Saltvik

Saltvik anser att förslaget till delar uppfyller effektmålen.

Saltvik vill att tillväxtnytta i skattekompletteringen höjs, för att ge ytterligare morot för åtgärder som främjar tillväxt och näringslivsutveckling.

Saltvik vill ha mer förklaring till grundskolans intervall, hur det räknats fram.

Saltvik anser det vara ologiskt att ersättning för särskilda områden innebär att man ”betalar”, medan skattekompletteringen inte funkar så. Saltvik anser att de som har låga kostnader inom utjämningsområdena drabbas genom kostnadsutjämningsystemet.

Saltvik är frågande till åldersgruppen i utjämningsdelen, och undrar om kostnader för åldersgruppen 0-6 ingår. Som finns i barnskydd, handikapps-service och hemservice. LS-systemet borde här omfatta +64-åringar.

Saltvik anser Medis, idrott, kultur bibliotek inte borde motiveras starkt i spartider.

Finström

Finström anser att utlåtandet från ÅKF kunde omfattas i sin helhet. Med några kommunspecifika tillägg eller kompletteringar.

Jomala

Överlag anser Jomala att förslaget till nytt system är rättvisare än det nuvarande. Genom att flytta fokus till skattekomplettering där både förvärvsinkomst och samfundsskatter beaktas och använda basbelopp och en steglös modell skapar rättvisare system.

Jomala framför att skolskjutsar bör vara mer grundande för att få LS-andelar. De menar att kommuner med stora skolskjutskostnader får sämre ekonomiska förutsättningar för grundskoleverksamheten, än kommuner som inte har skolskjutsar.

Åldersgruppen inom utjämning av särskilda områden kunde ändras till 0-64.

Vill gärna se över utjämningsgränsen 65 % i utjämningsdelen. Jomala anser inte att detta skapar utrymme att vara kostnadseffektiv, såsom framgår i förslaget till nytt system. Jomala ifrågasätter också varför gränsen är just 65 %.

Jomala anser vidare det vara ologiskt att i utjämningsdelen måste vissa kommuner ”betala in” medan i skattekompletteringen det inte behövs.

Jomala anser det vara rimligt att ta bort LS-andelar för fritid och bibliotek.

Lemland

Anser det finnas juridiska problem i att det existerar flertalet gällande lagar som stipulerar procenten LS-andel.

Framhåller att det i LS-systemet bör tas hänsyn till särskilda behov och de extra resurser som krävs inom barnomsorg och grundskolan. Detta med motivering av det låga värde som 0-6 samt 7-64 åringar har i förslaget.

Poängterar vikten av att indexjustera LS-andelarna.

Lumparland

Anser LS-andelen för idrott/kultur och fritidsfrämjande verksamhet samt Medis vara för liten.

Anser att kostnadsutjämnningen för särskilda områden innebär stora skillnader mellan kommuner och inte möjliggör jämlik service i kommunerna. Förslaget till nytt system kräver en vidare redogörelse och planering för att uppnå jämlik service i kommunerna, anser Lumparland.

Mariehamns stad

I stort sett förordar staden nya systemet. Mer rättvist än gällande system.

MH kommenterar att de befintliga nettodriftskostnaderna inte bara är ett resultat av vad det kostar att producera skola, utan det är ett resultat av hur mycket man satsar i skolan. Därför menar MH att det är fel att låta tidigare nettodriftskostnader vara utgångspunkt för systemet. Och att snedfördelningar cementeras.

MH menar att en likvärdig skola är av största vikt för ett rättvist samhälle, och menar att skoldelen i nya systemet inte ger likvärdiga förutsättningar för att producera skola. MH föreslår att systemet ska utgå från vad det är rimligt att en skolplats får kosta att producera.

MH menar gällande kostnadsutjämnning för särskilda verksamhetsområden att det belyser behovet att se över hur det offentliga Åland är organiserat eftersom det tydliggör att kommunerna inte är tillräckligt bärkraftiga för att kunna hantera de kommunala uppgifterna. En detalj MH framför är att invånarantalet kunde utgå från 0 och uppåt och inte 7-64 som är föreslaget.

Ålands omsorgsförbund

Eftersom specialomsorgen utgör en del av de särskilda socialvårdsområden som omfattas av landskapslagen om en kommunalt samordnad socialtjänst med start 2019, behöver förslaget till landskapsandel för dessa områden sammanfalla tidsmässigt.

Omsorgsförbundet framhåller också vikten av att se Åland som helhet, genom att det är viktigt att hela Åland tar ansvar för klienter inom verksamheter som ingår i kostnadsutjämnningen för särskilda verksamhetsområden. Detta då opåverkbara variationer kan ge plötsliga kostnader eller bortfall av kostnader, och över en längre tid kan flera kommuner, inte bara de som nu syns i underlaget, ta del av dessa variationer. Därför är det bra med gemensam syn på den här typen av verksamhetsområde.

LR:s socialvårdsavdelning

LS-systemet bör beakta elever i behov av särskilt stöd i grundskolan som en opåverkbar skillnad mellan kommunerna.

Övriga förslag:

En tillfällig LS-andel för utarbetande av sektorövergripande samarbete och integrering av tjänster, utveckling av hela vård- och servicekedjan, inte bara tjänster som ingår i KST.

Det är viktigt att LR har möjlighet att pröva seriesystemets ändamålsenlighet, vilket i synnerhet med tanke på de organisationsförändringar och omfattande lagändringar som är aktuella är mycket väsentligt.

Stöd för anläggningskostnader, kriterierna bör vara strikta. Projekt ska vara tillräckligt stora för att få bidrag.

Socialvårdsbyrån kommenterar vidare att: åtgärder som nu ingår i barnskyddet, och för vilka man därmed erhåller särskild landskapsandel i framtiden kommer att ingå i den allmänna socialvården. Motsvarande förändring är aktuell även inom funktionshinderområdet. Kostnaderna för de åtgärder som i framtiden ges via socialvårdslagen istället för den speciallagstiftning som idag berättigar till LS-andel bör beaktas. Stärkandet av det förebyggande arbetets roll, kommer troligen också medföra nya uppgifter för kommunerna.

Centern på Åland

Centern anser att nya förslaget är bättre än nuvarande då det tar i beaktande opåverkbara skillnader mellan kommunernas inkomster och kostnader.

Syftet med LS-andelar är att skapa förutsättningar för god service till hela Åland.

Centern är tveksam till fördelningen av samfundsskatter. Anser det finns poäng att dessa stannar i värdkommunen i syfte att uppmuntra kommunerna att skapa förutsättningar för företag.

Viktigt att arbetet med gemensam socialtjänst uppmuntras och fortsätter.

Åländsk demokrati

ÅLD anser att förslaget till nytt system är transparent och baserat på empirisk kunskap till många delar, det ses som positivt.

ÅLD anser att socialvården kunde ha mindre åldersklasser, 5 istället för 10 år.

Skattekompletterings andel är för hög anser ÅLD, och 90 % är för hög andel.

Höga utjämningsandelen och skattekompletterings stora andel kan medföra minskade incitament till att maximera skattunderlaget i kommunerna av verkliga och psykologiska orsaker.

Ålands miljö service, MISE

Mise framhäver att de kunde ta del av samarbetsstöd för att genomföra utredningar och analyser på hur övriga kommuner på Åland kunde vara del i samarbete och önskar med denna remiss lyfta möjligheten för kommunalförbund att ta del av samarbetsstöd.

Ändringsförslag från aktörer, ordnat efter del i förslaget till system

Skattekomplettering

Kumlinge anser att förslaget är på övergripande plan rättvist. Kumlinge anser att skattekompletteringen bör ta hänsyn till bara invånare över 18 år, eftersom åldersgruppen 0-18 nu tas hänsyn till, och att kommuner med få barn får en nackdel i systemet. Samt att skattebetalare inte i regel är under 18 år. Som systemet nu är utformat bidrar barn till att de vuxna i kommunen ser ut att ha en lägre skattekraft än de faktiskt har.

Geta anser att kommuner i skattekompletteringen skulle få ”betala in” till systemet. Detta då faktorn kan hållas mer konstant då, och kommuner som ligger högt ovanför nivån får betala in en viss del av sitt överskott tillbaka till systemet.

Centern är tveksam till fördelningen av samfundsskatter. Anser det finns poäng att dessa stannar i värdkommunen i syfte att uppmuntra kommunerna att skapa förutsättningar för företag.

Samfundsskatter bör hållas utanför skattekompletteringssystemet menar Sottunga.

Föglö anser att samfundsskatterna bör hållas utanför skattekompletteringssystemet.

Saltvik vill att tillväxtnytan i skattekompletteringen höjs, för att ge ytterligare morot för åtgärder som främjar tillväxt och näringslivsutveckling.

Skattekompletteringsandel är för hög anser ÅLD, och 90 % är för hög andel.

Eckerö anser att kompensationsgraden 90 % i skattekompletteringen kunde höjas till 95 %.

Skattekompletterings betydelse är fel anser Hammarland. De största LS-andelarna ska betalas inom socialvården och grundskolan anser Hammarland. Detta så att svagare skattekraft ska få större procent LS-andelar.

Eckerö anser skattekompletteringen bör utgöra maximalt 35 procent av totala utdelningen. Ställer sig frågande till att samfundsskatteintäkterna ska beaktas i systemet.

Vårdö anser att skattekompletteringen ska utgöras 50 % av totala utdelningen i LS-systemet.

LS-systemet bör beakta stimulans för näringslivet.

Kumlinge anser att det i lag måste definieras med vad som anses vara debiterad skatt. Det är viktigt man tittar på den faktiska debiteringen av inkomstskatt och inte någon kalkyl och inte heller den faktiskt inbetalade betalningen till kommunen under ett år.

Kalkylerad LS-andel grundskola

ÅKF Vill ändra intervallmodellen i grundskolan från 0-40 till 0-20, och 21-40. Vill att förekomsten och frekvensen av anpassad undervisning bör påverka ersättningen.

Kökar, Anser vidare att intervallet i grundskola kunde bli 0-20, 21-40.

Kumlunge föreslår att två första intervallen delas upp från 0-40 till 0-20 och 21-40

Sottunga anser att grundskoledelen kunde delas upp i 0-20 och 21-40.

Hammarland anser grundskolans intervall vara omotiverade.

Saltvik vill ha mer förklaring till grundskolans intervall, hur det räknats fram

Socialvårdsbyrån. LS-systemet bör beakta elever i behov av särskilt stöd i grundskolan som en opåverkbar skillnad mellan kommunerna.

Lemland framhåller att det i LS-systemet bör tas hänsyn till särskilda behov och de extra resurser som krävs inom barnomsorg och grundskolan. Detta med motivering av det låga värde som 0-6 samt 7-64 åringar har i förslaget.

Jomala framför att skolskjutsar bör vara mer grundande för att få LS-andelar. De menar att kommuner med stora skolskjutskostnader får sämre ekonomiska förutsättningar för grundskoleverksamheten, än kommuner som inte har hög andel skolskjutsar.

ÅKF Vill att skolskjutsar på något sätt behöver beaktas

Hammarland anser att skolskjuts bör ersättas för i större grad.

Anser att skolskjuts med båt kunde ge upphov till mer LS-andelar anser flera skärgårdskommuner. Också bör anpassad läroplan och kostnader för taxibåt beaktas.

Särskild LS-andel för skolskjutsar bör tillfogas menar Föglö.

Sund betonar utlåtandet av ÅKF om ersättning till grundskolan.

MH kommenterar att de befintliga nettodriftskostnaderna inte bara är ett resultat av vad det kostar att producera skola, utan det är ett resultat av hur mycket man satsar i skolan. Därför menar MH att det är fel att låta tidigare nettodriftskostnader vara utgångspunkt för systemet. Och att snedfördelningar cementeras.

MH menar att en likvärdig skola är av största vikt för ett rättvist samhälle, och menar att skoldelen i nya systemet inte ger likvärdiga förutsättningar för att producera skola. MH föreslår att systemet ska utgå från vad det är rimligt att en skolplats får kosta att producera.

Kalkylerad LS-andel socialvård

ÅLD anser att socialvården kunde ha mindre åldersklasser, 5 istället för 10 år.

Skattekompletteringen betydelse är fel anser Hammarland. De största LS-andelarna ska betalas inom socialvården och grundskolan anser Hammarland. Detta så att svagare skattekraft ska få större procent LS-andelar. Anser 14 % för socialvård vara för låg ersättningsgrad.

Kökar anser att det blir missförhållande i LS-andelar för socialvården. LS-andelen måste täcka större del av barn och äldreomsorg.

Sottunga anser vidare att LS-andelarna för socialvård är för låga.

Socialvårdsbyrån kommenterar vidare att: åtgärder som nu ingår i barnskyddet, och för vilka man därmed erhåller särskild landskapsandel i framtiden kommer att ingå i den allmänna socialvården. Motsvarande förändring är aktuell även inom funktionshinderområdet. Kostnaderna för de åtgärder som i framtiden ges via socialvårdslagen istället för den speciallagstiftning som idag berättigar till LS-andel bör beaktas. Stärkandet av det förebyggande arbetets roll, kommer troligen också medföra nya uppgifter för kommunerna.

Kostnadsutjämning för särskilda områden

MH menar gällande kostnadsutjämning för särskilda verksamhetsområden att det belyser behovet att se över hur det offentliga Åland är organiserat eftersom det tydliggör att kommunerna inte är tillräckligt bärkraftiga för att kunna hantera de kommunala uppgifterna. En detalj MH framför är att invånarantalet kunde utgå från 0 och uppåt och inte 7-64 som är föreslaget.

ÅKF vill att utjämningen för specialområden ska ses över och konstrueras om. ÅKF föreslår att kostnadsutjämningen bör räknas ut på socialsektorns alla områden (201-290) för att inga uppgiftsområden skall diskrimineras och för att alla kostnader skall ersättas på jämlika grunder.

Lumparland att kostnadsutjämningen för särskilda områden innebär stora skillnader mellan kommuner och inte möjliggör jämlik service i kommunerna. Förslaget till nytt system kräver en vidare redogörsele och planering för att uppnå jämlik service i kommunerna.

Jomala, och ÅKF, anser vidare det vara ologiskt och avvikande att i utjämningsdelen måste vissa kommuner ”betala in” medan det i skattekompletteringen inte behövs.

Eckerö anser att socialvården bör ses över och omarbetas. Tycker systemet med utjämningsbelopp är komplicerat. Svårt att ta hänsyn till i budgetarbetet.

Saltvik anser det vara ologiskt att ersättning för särskilda områden innebär att man ”betalar”, medan skattekompletteringen inte funkar så. Saltvik anser att de som har låga kostnader inom utjämningsområdena drabbas genom kostnadsutjämningsystemet.

Föglö anser utjämningsdelen för särskilda kostnader är svårförståelig och anser nu gällande system vara bättre än det nya förslaget.

Kumlinge anser det vara positivt att låta nettodriftskostnader vara grund för kostnadsfördelning istället för nyckeltalsmodellen i KST. Kumlinge anser det vara orimligt att en effektiv kommun ska vara betalare till systemet. Kumlinge anser att kommuner som får "betala" ska ersättas av LR. LR ska stå för risken.

Vill gärna se över utjämningsgränsen 65 % i utjämningsdelen. Jomala anser inte att detta skapar utrymme att vara kostnadseffektiv, såsom framgår i förslaget till nytt system. Jomala ifrågasätter också varför gränsen är just 65 %.

Vårdö anser att Särskild träningsundervisning borde vara högre andel.

Sottunga anser att även åldringsvård bör ingå i KST.

Saltvik är frågande till åldersgruppen i utjämningsdelen, och undrar om kostnader för åldersgruppen 0-6 ingår. Som finns i barnskydd, handikappservice och hemservice. LS-systemet borde här omfatta +-64-åringar.

Jomala anser åldersgruppen inom utjämning av särskilda områden kunde ändras till 0-64.

Socialvårdsbyrån poängterar att LS-systemet bör beakta att i KST:s verksamhet ingår kostnader som omfattar personer i alla åldrar.

Vårdö vill poängtera att det finns risk för glapp i kostnader för 2016-2017 i KST-utjämningsdelen.

Fritidsfrämjande delar

Lumparland LS-andelen för idrott/kultur och fritidsfrämjande verksamhet samt Medis vara för liten.

Jomala anser det vara rimligt att ta bort LS-andelar för fritid och bibliotek.

Saltvik anser Medis, idrott, kultur bibliotek inte borde motiveras starkt i spartider.

Kumlinge poängterar att ungdomsverksamhet inte nämns under rubriken främjande av fritid och bibliotek.

Föglö: LS-andelar för bibliotek, idrott, ungdom, kultur och Medis ska vara klar på dagens nivå så att kommuner vet hur mycket man ska satsa på dessa frågor, och vill att landskapet ska visa hur mycket kommunen ska satsa.

Skärgårdstillägg

Geta anser att linjedragning mellan insulärt och perifert bör utredas. Att Vårdö räknas som insulär medan Geta inte gör det kan ifrågasättas. Geta föreslår att kommunen hamnar i samma grupp som Vårdö när det gäller extra stöd. Eller tar del av anläggningsstöd som gäller för ytterskärgård för att kompensera för den utsatta perifera situationen.

Geta föreslår att höja fastighetsskattsgränsen för fritidsboende till den gräns som används i riket.

Sottunga anser att ersättningsgrunderna inte i tillräcklig grad beaktar Sottungas demografi och särdrag.

Brändö anser skärgårdens andel borde vara högre. Pga. skärgårdens särskilda utmaningar.

Föglö anser sig höra hemma i ytterskärgården ty de har frigående färja.

Kumlinge anser även att skärgårdstillägg ges för utjämningsandelens belopp i åldersgruppen 7-64.

Kumlinge anser det vore mer rättvist att fördela mer pengar till ytterskärgårdskommuner och ta bort skärgårdsstödet till kommuner som har kontinuerlig vajerfärjeförbindelse.

Kumlinge anser vidare att vid samgång så missgynnas ytterskärgårdskommuner missgynnas kraftigt i LS-andelar för skola. Detta för att ytterskärgården måste ha tre skolor trots att det blir ca 60 elever. Vill ge ersättning för antal elever per skola istället för per kommun i skärgården. Detta eftersom det inte går att flytta Kökars lever till Kumlinge eller tvärtom.

Stöd för anläggningskostnader, kriterierna bör vara strikta. Projekt ska vara tillräckligt stora för att få bidrag. (socialvårdsbyrån)

Samarbetsstöd och samgångsstöd

En poäng som framförts här är att det är viktigt att hålla dessa stöd utanför budgeten för resten av systemet.

Mise framhäver att de kunde ta del av samarbetsstöd för att genomföra utredningar och analyser på hur övriga kommuner på Åland kunde vara del i samarbete och önskar med denna remiss lyfta möjligheten för kommunalförbund att ta del av samarbetsstöd.

Projektgruppens analys och slutsatser

Inledningsvis gällande förslaget till nytt LS-system bör nämnas att effekterna av SOTE-reformen i riket fortfarande riskerar bli stora för kommunernas och landskapets ekonomi. Främst skattekompletteringen i detta system kan påverkas av SOTE-reformen, men det kan inte uteslutas att också andra delar i systemet påverkas. Än så länge (september 2016) finns inte slutliga besked om reformens genomförande. Därför ämnar uppdragsgivare LR också fortskrida arbetet med revideringen av LS-systemet.

Nedan följer de förslag på förändring som framkommit i remiss-svaren. Förslagen är ordnade så att de tillhör den del av systemet de berör. Projektgruppen har sedan under varje ärende problematiserat och diskuterat, samt gett motivering till det utfall som till sist föreslås.

Skattekomplettering

Vissa kommuner och aktörer vill att samfundsskatterna inte ska räknas in i skattekompletteringen.

Projektgruppen hänvisar till syftet med LS-systemet, att skapa likvärdiga förutsättningar för kommunerna. Då vissa kommuner har en väsentligt större del samfundsskatter än andra kommuner skapar detta ojämlika förutsättningar för att producera välfärden. Därför finns orsaker till att behålla samfundsskatten som beräkningsgrund för skattekompletteringen.

Slutsats: Ingen åtgärd

Styrgrupp godkänner: OK

Styrgrupp eventuell kommentar:

Förslag på förändring av kompensationsgraden ”tillväxtnyttan” d.v.s. utjämningsprocenten på 90 %

Finns argument i remissvaren om att den här gränsen skulle behöva sänkas, för att ge en ytterligare morot för åtgärder som främjar tillväxt och näringslivsutveckling. Vissa kommuner ger även förslag på att höja gränsen, för att ge mer utdelning.

Projektgruppen hänvisar igen till syftet med LS-systemet, dvs. att skapa likvärdiga förutsättningar för kommunerna. Skillnaderna på inkomstsidan är stora, och behöver således utjämnas utifrån. En för låg kompensationsgrad leder till ojämlika förutsättningar, där de kommuner med lägst jämförelsetal skulle få orättvisa förutsättningar jämfört med de som har högre jämförelsetal. En för låg kompensationsgrad utjämnar inte förutsättningar för alla 16 kommuner att skapa välfärd.

Argumentet att ”motivationen för att skapa tillväxt skulle bli lägre i förslaget på system” ses delvis som svagt, på basen av ovanstående stycke samt följande motiveringar.

Tillväxtnytta finns, tack vare att kommunerna med högst jämförelsetal inte ger tillbaka överskottet till systemet, samt att inte hela skillnaden mellan kommunens utjämningstal och utjämningsgränsen utjämnas. Den tillväxt som skapas i kommunen skapar också fortfarande stor nytta, både arbetsplatser och starkare ekonomi. Det är heller inte de reella förvärvs-, - och samfundsskatteinkomsterna som direkt utjämnas, utan beskattningsbar inkomst.

På basen av dessa argument finns starka incitament för att fortsättningsvis jobba för en växande ekonomi i respektive kommun. Dessutom bör det inte heller ses som negativt om andra kommuner indirekt gynnas av en kommuns starka ekonomi. Målet med LS-systemet är också att gynna samarbete och samgång, en syn på Åland som en helhet och inte varje kommun för sig.

Slutsats: Ingen åtgärd

Finns förslag att låta de kommuner med högst jämförelsetal i skattekompletteringen ge tillbaka en del av överskottet till systemet

Lösningen har en viss logisk grund, och hade rimmat bra med lösningen i *utjämning av kostnader i särskilda områden*, där kommuner som har gynnsamma förutsättningar kan få en negativ summa i just den delen.

Fördelar med att låta kommuner med högst jämförelsetal ge tillbaka till systemet finns vidare med att kunna hålla skattekompletteringen på en mer konstant nivå. Detta då samfundsskatter vissa år är väldigt volatila, och en funktion som innebär att de högsta topparna skulle kompenseras ner med en betalning gör att systemet blir mer stabilt. Matematiskt sett är detta en bra lösning, och gynnar även systemets mål att skapa likvärdiga förutsättningar.

Emellertid har även många remiss-svar behandlat behovet att behålla tillväxtnytta, och inte motverka den ekonomiska tillväxten. Således, för att behålla tillväxtnytta, och inte ge den psykologiska nackdelen att ”betala tillbaka” till systemet så har inte denna metod med att ”betala tillbaka” tillämpats.

Slutsats: Ingen åtgärd

Förslag på att ändra grunden för beräkning av skattekomplettering från alla åldrar, till åldersgränsen 18+

Förslaget från Kumlinge innebär att ändra beräkningsgrunden i skattekompletteringen från invånare i alla åldrar, till invånare 18 år och äldre. Som systemet nu är utformat bidrar barn till att de vuxna i kommunen ser ut att ha en lägre skattekraft än de faktiskt har, och således får kommuner med få barn en nackdel i systemet.

Projektgruppen är medveten om effekten och ser Kumlinges bedömning som logisk. En kommun med få barn får en viss nackdel i beräkningsgrunden, vilket leder till en viss nackdel i utjämningen. Samtidigt som detta stämmer, stämmer även att kommuner med många barn får en viss fördel i beräkningen, så som det nu är upplagt. Skulle beräkningsgrunden ändra till

att bara ta hänsyn till åldersgruppen 18+ skulle kommuner med förhållandevis många barn inte gynnas lika mycket. Projektgruppen anser det gå mer hand i hand med effektmålen om *hållbar tillväxt* att gynna kommuner med förhållandevis fler barn.

Förhållandevis fler barn leder också till förhållandevis högre kostnader, samt förhållandevis risk för högre kostnader i opåverkbara områden såsom extra stöd, skolskjutsar och övriga kostnader inom grundskoleväsendet och barnomsorg. Skatteintäkter ska även täcka kostnader för åldersgruppen som är under 18 år. På basen av också detta finns goda argument för att det som skapar mest likvärdig service är att kommuner med förhållandevis fler barn ska gynnas mera.

Överlag är det skärgårdskommunerna som har minst andel invånare under 18 år, jämfört med landskommunerna. Således skulle förslaget att inte ta hänsyn till förändring av invånarantalet i grunden missgynna dessa kommuner mest. Med det sagt poängteras också skärgårdskommunernas extra stöd, samt i detta förslag en ytterligare höjning av deras ersättningsgrader. På det viset erhåller samtidigt skärgårdskommunerna redan en fördel i och med detta.

Slutsats: Ingen direkt åtgärd på förslaget

(ytterskärgårdens ersättningsgrader föreslås (styrgruppsbeslut) höjas delvis på basen av detta och flera andra faktorer)

Diskussion gällande skattekompletteringens andel av totala utdelningen i LS-systemet (35-50% av totala utdelningen)

Gällande skattekompletteringens andel av totala utdelningen så beror detta på de slutliga faktorer som fastställs i systemet, även de andra delarna, men även mycket på verkligheten som ligger till grund för utjämningen.

Skattekompletteringen utjämnar förutsättningar på inkomstsidan, och således beror volymen på utjämning av skillnader i inkomst. Volatiliteten i beräkningsunderlaget gör att volymen kan variera aningen från år till år. Därför har 5 års medeltal används, och således kommer på ett fåtal års sikt volatiliteten i volymen vara relativt låg. Därför är det också svårt att i lag sätta en gräns på totala utdelningen. Däremot bör *faktorn* som ligger till grund för kompletteringsgränsen justeras i lag så att utdelningen blir kontinuerlig och inte för volatil.

Slutsats: Ingen åtgärd

Kalkylerad LS-andel grundskola

Ändra grundskolans intervall från 0-40 till 0-20 och 21-40

Flera aktörer har fört fram önskemålet att ändra intervallet i grundskolans intervall-modell från 0-40 till 0-20 och 21-40. Detta för att ge ytterligare lite högre ersättning för de 20 första invånarna. Även kommentarer gällande motiveringen av varför intervallen är som de är har framförts.

Projektgruppen hänvisar till rapporten där det framgår att intervallens uppkomst härstammar dels från regressionsanalyser samt dels från intervjuer med sakkunniga och kommunrepresentanter.

Projektgruppen anser att en eventuell förändring till intervallen 0-20 och 21-40 skulle skapa en konstlad gräns mellan mycket små enheter, och en omfördelning i intervallet 0-40 leder till att de kommuner med antal invånare i åldern 6-15 som rör sig mellan 20-40 missgynnas av förslaget.

De kommuner som enbart har mellan 0-20 invånare är ytterskärgrårdskommuner, således föreslås att ytterskärgrårdstillägget istället höjs aningen.

Slutsats: Ingen direkt åtgärd på förslaget

(Ytterskärgrårdens ersättningsgrader föreslås höjas delvis på basen av detta och flera andra faktorer)

Flera önskar att skolskjutskostnader ska ingå i beräkningsgrunden för LS-andelar

Flera framhäver vikten att LS-systemet borde ta hänsyn till skolskjutskostnader i beräkningsgrunden för LS-andelar. Flera skärgrårdskommuner önskar även att skoltaxibåtkostnader också kunde ingå i beräkningsgrunden. Detta beror på att vissa kommuner har förhållandevis mer skolskjutskostnader än andra, och detta på grund av opåverkbara skillnader såsom yta och vägar etc. Detta leder till högre kostnader och orättvisa förhållanden jämfört med andra kommuner.

Projektgruppen håller med om problematiken, skolskjutskostnader är en faktor som är opåverkbar och till viss del skapar ojämlika förutsättningar. Skolskjutskostnaderna var år 2014 ca två miljoner euro för alla kommuner. Alla kommuner hade skolskjutskostnader, också Mariehamn, även om deras kostnader är väldigt små i förhållande till de andra. Samtidigt får också MH minst LS-andelar för grundskole-delen. Således har alla kommuner kostnader för skolskjutsar, även om kostnaderna sett till per invånare skiljer sig.

Att då försöka hitta en modell som tar hänsyn till skolskjutskostnader och således ökar nivån av likvärdiga förutsättningar, är emellertid svårt. Ett förslag att direkt ge ersättning för kostnader leder till kostnadsdrivande system, ju dyrare skolskjutsarna är desto mer pengar ges ut. Projektgruppen anser inte detta vara en bra lösning. Flera förslag utöver detta har ventilerats och diskuterats med styrgruppen vid flera tillfällen. Alla med olika för- och nackdelar.

I bilaga 2 (protokoll från styrgruppsmöte) beskrivs för o nackdelar med olika metoder för att få med skolskjutsar i beräkningsgrunden. Som syns blir effekterna ofta oönskade. Vid försök att ha "yta" som en beräkningsgrund så blir effekterna vid en eventuell samgång mellan kommuner stora, d.v.s. ersättningen skulle kunna bli ologiskt stor i förhållande till andra kommuner. Detta pga. de olika förutsättningarna och skillnader i yta mellan kommuner. Dessutom korrelerar ytan inte till ökade kostnader. Vidare har invånartäthet provats som beräkningsgrund, vilket skulle leda till extra komplexitet i systemet, samt en återgång till det

gamla systemets ”trappor”. Olika svårhanterliga effekter har helt enkelt visat sig i strävan att nå ett så rättvist system som möjligt för både små och stora kommuner. Projektgruppen poängterar här problematiken: Det är mycket svårt att skapa ett enkelt LS-system, som tar hänsyn till många olika faktorer, på 16 kommuner med såpass olika förutsättningar. Därför ansågs det då, som nu, svårt att ta in skolskjutsar som en helt egen beräkningsgrund i LS-systemet.

Samtidigt ska det även lyftas att systemet till viss del tar hänsyn till skolskjutskostnader. I regressionsanalysen för grundskolans kostnader per invånare jämfört med kommunstorleken, har kostnader studerats där skolskjutskostnader ingår. På det sättet syns dessa kostnader till viss del i regressionen, och denna regressionsanalys ligger till grund för intervallen i grundskolemodellen. Huvudsyftet med intervallmodellen är förstås att skapa möjligheter även för mindre skolor att producera grundskola, men modellen tar på det sättet en del hänsyn till skolskjutskostnaderna.

När det gäller skärgårdens önskemål om extra LS-andelar för taxibåtskostnader, så poängterar projektgruppen att skärgårdskommunerna får extra LS-andelar i grundskolan för att de är just skärgårdskommuner. Det kan tänkas ingå i skärgårdstillägget kostnader för exempelvis taxibåt.

En annan poäng till att inte ta med skolskjutsar i beräkningsgrunden är att då skulle också andra beräkningsgrunder behöva sänkas. Om skolskjutsar skulle räknas in i beräkningsgrunden skulle intervallmodellen behöva tappa i volym, vilket skulle ta bort effekt från utjämningen av kommuner som har lågt elevunderlag.

Projektgruppen poängterar också att syftet med LS-systemet också är att vara enkelt, och att ta in en extra parameter för detta ökar komplexiteten.

Ytterskärgårdens särskilda utmaningar med stora ytor och vattenburna skolskjutskostnader anses dock vara en orsak till att ge ytterligare ytterskärgårdsbidrag.

Slutsats: Ingen direkt åtgärd

Flera önskar att behov av extra stöd, anpassad läroplan ska ingå i beräkningsgrunden för LS-andelar

Socialvårdsbyrån anser att LS-systemet bör beakta elever i behov av särskilt stöd i grundskolan som en opåverkbar skillnad mellan kommunerna. Således skulle det ges ersättning för detta. Andra aktörer anser även att anpassad läroplan för elever bör ge extra ersättning. Kumlinge beskriver det som ett extra ”stöd för särskilt stöd”, d.v.s. att vissa elever behöver extra stöd, vilket kostar extra för kommuner. Detta skulle då behöva kompenseras.

Projektgruppen förstår att dessa behov är opåverkbara och på det sättet kunde inkorporeras i LS-systemet. Samtidigt finns här, i likhet med problematiken för ersättning kring skolskjutsar, problem med objektiviteten i ersättningen. Det kan vara svårt att objektivt och framförallt på

ett gemensamt sätt för alla kommuner bedöma på vilket sätt extra assistens/annat stöd behövs. Den här dimensionen är såpass bred, och det blir mycket svårt att lägga till detta som en separat kalkylerad grund.

Projektgruppen poängterar också här igen problematiken kring 16 så olika enheter. En mindre kommun kan drabbas ekonomiskt av behovet av assistenter, medan en större kommun och ekonomiskt mer stabil kommun inte skulle drabbas lika hårt av det. Samtidigt ska ersättningssystemen basera sig på logiska förklaringar, och det är svårt att argumentera för att en assistent kostar mer i en mindre kommun än en större, och således bör liknande ersättning ges i mindre såväl som större kommuner. Ett sådant ersättningssystem kunde riskera att ta för mycket fokus från de andra beräkningsgrunderna i LS-systemet.

Projektgruppen framhåller också att LS-systemet ska ses som en helhet och LS-andelar från bland annat skattekompletteringen ska användas till hela verksamheten. Här kopplas även till de fördelar kommuner med förhållandevis fler barn får i skattekompletteringen. Där framgår att om en kommun har förhållandevis fler barn, kommer den gynnas ekonomiskt i skattekompletteringen. Detta kan ses som en kompensande faktor för kommuner med förhållandevis fler barn, som då i längden kommer ha förhållandevis större andel kostnader i denna typ av områden som kopplar till anpassad läroplan, assistenter osv.

Slutsats: ingen åtgärd

Övrig kommentar gällande grundskolan, samt förslag till helt ny fördelningsgrund

Mariehamns stad kommenterar också på ersättningen för grundskola. Detta gäller intervallmodellen som baserar sig på nettodriftskostnader. MH menar att: ”de befintliga nettodriftskostnaderna inte bara är ett resultat av vad det kostar att producera skola utan också ett resultat av hur mycket pengar man har att spendera på skola. Det blir därför fel att låta tidigare nettodriftskostnader vara utgångspunkt för systemet” samt ”det är känt att staden har mindre pengar per elev att spendera på skola än vad man har i landskapet i övrigt”.

MH har rätt i det faktum att i nettodriftskostnaderna till viss del ger en bild av vad kommunen i slutändan faktiskt spenderar på grundskolan, och detta kan skilja sig mellan kommuner. Projektgruppen poängterar här att inte bara nettodriftskostnader ligger till grund för logiken kring intervallfördelningen i LS-systemet, även sakkunniga och kommunrepresentanter har fått ge information och synpunkter i arbetet. Intervallmodellen är inte heller en 100 % kopia av hur kostnadsanalysen i regressionen ser ut.

Projektgruppen poängterar också, igen, att LS-systemets syfte är skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar. Syftet med systemet är inte att säga hur mycket varje kommun ska spendera på respektive område. LS-systemet är en helhet av flera olika delar, där det inte går att lyfta ut en del ur helheten. Således är det upp till kommunen att välja hur mycket man spenderar inom grundskolan, och vid likvärdiga förutsättningar mellan kommuner så bör kommunerna ha likvärdiga förutsättningar att spendera lika mycket på grundskolan.

MH föreslår vidare att LS-systemet kunde grunda sig på en fast kostnad på vad en skolplats faktiskt får kosta. Projektgruppen anser att det är en möjlig lösning på hur LS-andelar kan fördelas i grundskolan. Däremot är det också svårt att ta fram vad en normkostnad egentligen innebär, utan att utgå från äldre och faktiska kostnader, något som MH poängterar att kan anses som ”fel”.

Det är samtidigt en högst politisk fråga att besluta vad en skolplats ”får kosta” som i längden kopplar till hur många skolor som faktiskt ska finnas på Åland. Projektgruppens ansvar har inte varit att ta ställning till hur många skolor som ska finnas på Åland.

Vidare anser projektgruppen att en form av normkostnad per elev redan finns i systemet och den enskilda kommunens verkliga kostnad återspeglas som ett resultat av politisk resurstilldelning.

Tillägg, Mariehamns stad, september 2016: Det viktigaste måttet för kvalitet i skola brukar ju vara timresurs per elev. Alltså om varje klass bestod av en elev hur många timmar undervisning per elev skulle det då bli? Borde man inte när man tittar på nettokostnaderna per producerad skolplats ha jämfört det med timresurs och sedan strävat till att timresursen sju ha blivit lika över allt? MH hänvisar vidare till timresurs i Strandnäs låg- och högstadium som är 1,99 och 2,26, samt Övernäs högstadium som har 2,10 i timresurs. Mot 2,43 och 2,52 i Godby och Kyrkby högstadium. Övernäs och Strandnäs högstadium har 24 timmar samordnad specialundervisning per skola. Mot Godbys 46 och Kyrkbys 139.

Projektgruppen reviderar förslaget dels på basen av ovanstående samt dels av orsaken att större enheter har större specialbehov, därför finns orsak att höja grundskoledelen-intervallerna ersättning för de större intervallen i modellen.

Slutsats: Högsta intervallens beräkningsgrund höjs aningen, kalkylerade basbeloppet för åldersgruppen 150+ höjas från 1 078 till 1 348 euro per invånare.

Kalkylerad LS-andel socialvård

Några anser att kalkylerad LS-andel för socialvård är för låg, och att den borde höjas

Hammarland anser att största delen av LS-andelarna ska fördelas inom socialvården och grundskolan. Att landskapsandelen inom socialvård ligger på 14 % är för lågt, även grundskolans del på 20 % anses vara för låg. Hammarland menar vidare att LS-andelar ska delas ut inom socialvård och grundskolan enligt en glidande skala med skattekraft som bas, där de med svag skattekraft får högre LS-andelar. Även Kökar anser att det blir missförhållande i LS-andelar för socialvården, LS-andelen måste täcka större del av barn och äldreomsorg menar de.

Projektgruppen poängterar här att det är upp till kommunerna att välja hur LS-andelarna används. LS-systemets mål är att skapa likvärdiga förutsättningar, och då måste både inkomstsidan och kostnadssidan utjämnas utifrån. Således innebär det inte att ersättningen för socialvården blir lägre, bara för att fokuset flyttas till skattekomplettering. Det är fortfarande upp till kommunen att välja hur ersättningen fördelas.

Att basera utdelningen av LS-andelar på skattekraft i en glidande skala och kalla det för LS-andelar inom socialvård blir missvisande. Det kunde innebära en återgång till det äldre systemet med bosättningsstrukturgrupper. Projektgruppen anser det vara bättre att göra ett system som på ett logiskt och direkt förklarande sätt beskriver varför ersättning delas ut.

En önskan finns att minska åldersintervallen från 10 års mellanrum till 5 års mellanrum. D.v.s. från 65-74 , till 65-69 och 70-75, osv

För att skapa ett mindre statistiskt system med mindre hopp mellan intervallen kunde det tänkas vara bättre med åldersintervall på 5 år istället för 10 år.

Projektgruppen anser idén vara god, men ser inte att effekterna skulle bli så stora för att vara värt det stora arbetet som skulle krävas. En förändring till 5-års intervall skulle innebära ett stort arbete för kommunerna, då även kostnaderna då skulle behöva fördelas enligt en ny lösning. Att fördela kostnaderna efter en 5 års period istället för 10 år som görs nu skulle vara arbetsdrygt. Det underlättar även jämförelser över tid att behålla 10 års intervall.

Socialvårdsavdelningen vid LR poängterar att kostnaderna för de åtgärder som i framtiden ges via socialvårdslagen istället för den speciallagstiftning som idag berättigar till LS-andel bör beaktas.

Slutsats: Oklart hur det ska göras i nuläget. Detta måste följas upp i samband med lagberedningsärendet. Sannolikt kommer en stor del hanteras i KST, oavsett i vilken lag det regleras.

Kostnadsutjämning särskilda delar

Flera önskemål gällande samordning av KST samt förslaget till nytt LS-system har framförts. Projektgruppen framför även att detta varit oklart hur kommunernas samarbeten inom KST-området slutligen kommer att utformas och att slutprodukten av framtida samarbetsmodeller bör utvärderas mot systemets utjämningsförslag. Utjämnningen är specifikt uppbyggd med tanke på att KST skall förverkligas utgående från gällande lagstiftning. Systemet är dock utformat så att fastän flera KST-samarbetsområden aktualiseras så skall systemet kunna hantera detta, då med de olika KST-samarbetsområdenas nettodriftskostnader som grund för utjämnningen.

Utöver ovanstående vill projektgruppen hänvisa till samt FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, där alla personer är lika inför lagen utan diskriminering.

Vilket innebär att personer oavsett funktionsnedsättning, fysisk, psykisk, kognitiv sensorisk, emotionell eller intellektuell förmåga (utvecklingsstörning) eller kombination, står lika inför lagen. Detta bör följas upp vad det innebär rent ekonomiskt, var kostnaden uppstår, samt hur det kan påverka LS-systemet. Det är svårt för projektgruppen att ta ställning till om detta, då kostnaden inte är känd var den kommer uppstå.

Även de förändringar i den nya socialvårdslagen som pågår i riket bör fortsättningsvis beaktas. Dessa effekter är ännu inte kända (september 2016), vilket gör det svårt för projektgruppen att ta ställning till. Eventuella effekter kan bli att uppgiftsområden inom specialomsorg, handikappvård och barnskydd kan ändra/alternativt flytta till den allmänna socialvården. Men eftersom dessa effekter inte är kända i dagens läge så kan inte projektgruppen heller ta ställning till de effekter det skulle ha för detta LS-system. Däremot kan sådan förändring ha väsentliga effekter på ovanstående utjämningsmekanism.

Ett stort förslag på förändring gällande utjämnningen av särskilda delar har framkommit från ÅKF. På basen av naturen av förändringsförslaget har projektgruppen här gett två alternativ för uppdragsgivaren, Ålands landskapsregering. Dessa kan läsas i kapitlet om slutsatser.

Vidare, andra kommentarer och synpunkter på systemdelen om utjämnning av särskilda delar:

Vissa aktörer anser det vara ologiskt och komplicerat att betala in i detta utjämningsystem, samtidigt som man inte måste det i skattekompletteringen. Förslag finns därför på att LR ska stå för "risken", d.v.s. det som för vissa kommuner ger ett negativt utfall i utjämningsdelen. Även kommentar finns i remiss-svaren om att detta förslag på systemdel blir svårt att beräkna och förutse i budgetarbetet.

Projektgruppen är medveten om resonemanget ovan, och poängterar samtidigt orsaken till att inte behöva betala in i skattekomplettering är för att gynna tillväxten och inte utgöra ett hinder för denna.

Målet med denna systemdel är att utjämna kostnader. Meningen med detta är att se Åland som helhet och det faktum att det är mer "slump" än påverkbarhet som ligger bakom kostnader inom dessa särskilda områden. På detta sätt är meningen med systemet att alla kommuner ska ta gemensamt ansvar, för att ingen kommun ska drabbas extra hårt jämfört med andra, bara på grund av tillfälligheter som ger upphov till stora kostnader. Har en kommun gynnsam kostnadsstruktur vissa år och inte har mycket utgifter inom dessa utsatta områden så bidrar man istället till kommunerna som möjligen haft mindre gynnsamma förutsättningar. På det sättet kompenseras kommunen som fått kostnaden, och framförallt blir ingen individ i kläm för att kommunens ekonomi drabbas hårt. Detta är i slutändan det viktigaste med denna del, att kommuninvånarens opåverkbara förutsättning, eller möjligen tragiska olycka, inte ska leda till extra börda då kommunens ekonomi, utan denna utjämningsdel, skulle straffas hårt på grund av omständigheterna. Över tid jämnar denna del också ut sig mera, då på sikt olika kommuner kommer olika mängd "slump".

Denna del skapar förutsättningar för likvärdig service-produktion.

Gällande om LR kunde ta över "risken", d.v.s. att ingen kommun skulle behöva betala in till systemet och LR istället stod för den negativa delen så menar projektgruppen att detta riskerar

leda till kostnadsdrivande system. Systemets logik med utjämningen mellan kommuner kompenserar även för den gynnsamma kostnadsstruktur som kan finnas om kommunen inte har höga kostnader inom dessa områden, och således blir förutsättningarna inte jämlika om LR skulle stå för risken.

När det gäller budgetarbetet hos kommunerna, samt kopplingen till hur förutsägbart systemet är, så kan konstateras att systemet till stor del baseras på kostnader för två år tillbaka. Således bör det vara möjligt att i god tid att beräkna ersättningsgraden för LS-andelarna.

Slutsats: ingen åtgärd

Se över 65 % ersättningsgrad i utjämningsdelen

Kommentarer finns på varför ersättningsgraden är just 65 %, och anser att den kan diskuteras. Ju högre ersättning desto större utjämning blir det mellan kommunerna. Ersättningsgraden utgör en gräns nu för att inte innebära totalutjämning utan bibehålla en kommunal självrisk. Denna parameter kan diskuteras beroende på vilken utjämningsgrad man politiskt önskar.

Slutats: Ingen åtgärd

Träningsundervisningens del i utjämnigen kunde höjas

Enligt Vårdö borde träningsundervisningens andel höjas, eftersom den minskas genom nya systemet.

Projektgruppen poängterar igen att vid en förändring av system så bör helheten studeras, och inte varje del för sig. Tyngdpunkten i detta system har förflyttat sig till andra delar, och träningsundervisningen ingår nu i utjämning av särskilda delar. På det sättet får kommuner högre ersättning för detta ifall sådana opåverkbara ärenden uppkommer, gentemot om inget system för detta hade funnits.

Alternativet är att man lyfter ut det på samma sätt som tidigare, men projektgruppen föreslår inte en sådan lösning. Samtidigt är ju delen fortsättningsvis med i utjämning av särskilda områden.

Möjligen ändra KST-åldersintervall till, 0-64 istället

Förslag finns att ändra åldersintervallet för utjämnigen.

Projektgruppen poängterar här att åldersgruppen 7-64 anger ett schematiskt system, och således försvinner inte kostnaderna inom exempelvis specialomsorgen bara för att ärendet skulle tillhöra åldersgruppen 0-6. 7-64 är bara en fördelningsgrund. Åldersgruppen 0-6

beaktas redan, samt 65+, i socialvården. Således ser inte projektgruppen anledning till att ändra åldersintervallet.

Tillfällig LS-andel för utarbetande av sektorövergripande samarbete och integrering av tjänster införs.

Slutsats: Tas till styrgrupp/ uppdragsgivaren

Skärgårdstillägg

Önskan i remiss-svaren finns på att fördela mer pengar till ytterskärgårdskommuner på grund av deras särskilda utmaningar. Någon framför även att det vore bra att ta bort skärgårdsstödet till kommuner som har kontinuerlig vajerfärjeförbindelse.

Ytterskärgårdens tillägg kommer att höjas i grundskolemodellen från 0,17 till 0,19. Förklaringar har getts under detta PM under tidigare rubriker. Inget skärgårdstillägg sänks, och ingen kommuns rätt till skärgårdstillägg fräntas.

Slutsats: Bifalles

Geta anser sig ha rätt till perifert bidrag, i liknande storlek som skärgårdskommuner

Geta anser sig ha rätt till perifert bidrag.

Projektgruppen hänvisar till att Getas demografi ersätts redan högre, tack vare logiken i socialvården med olika kalkylerade grunder. Getas låga skattekraft kompenseras vid skattekomplettering och kommunen drar ersättning för höga kostnader i utjämningsmodellen.

Projektgruppen tar vidare frågan till styrgrupp då det även har politisk innebörd, i likhet med skärgårdsstöd.

Slutsats: Ingen åtgärd / fråga för uppdragsgivare

Geta vill ta del av anläggningsstöd som gäller för ytterskärgård för att kompensera för den utsatta perifera situationen.

Projektgruppen tar vidare frågan till styrgrupp:

Slutsats: Ingen åtgärd / fråga för uppdragsgivare

Föglö anser sig ha rätt till samma stöd som ytterskärgården

Föglö kommun har frigående färja och borde enligt Föglö höra hemma i ytterskärgårdsgruppen med motsvarande skärgårdstillägg.

Projektgruppen poängterar att avståndet för de andra fyra ytterskärgårdskommunerna till centralort är mycket högre, och Föglö kommun har pendelavstånd till Mariehamn.

Projektgruppen tar vidare frågan.

Slutsats: Ingen åtgärd / fråga för uppdragsgivare

Kumlinge vill ha skärgårdstillägg i utjämningsdelen av särskilda kostnader

Poängen med att utjämna kostnader i dessa särskilda områden är att alla ska vara med, och således blir det mest lika för alla om inget extra stöd ges för denna del.

Igen poängteras ytterskärgården i detta PM, att de ändå kommer ta del av högre ytterskärgårdstillägg.

Slutsats: Ingen åtgärd

Kumlinge föreslår att basera ersättning för grundskola i ytterskärgård på elevantal istället för invånarantal

Kumlinge direktör framför att vid en eventuell samgång mellan ytterskärgårdskommuner så skulle fortfarande minst 3 tre skolor behövas trots ca 60 elever. Således föreslås att i ytterskärgården skulle ersättningen baseras på antalet elever istället för invånare, för att då behålla den högre ersättningsgraden för lågt elevunderlag i skolan.

Projektgruppen förstår problematiken och förlusten som skulle uppstå i ovanstående scenario. Projektgruppen poängterar också att den eventuella förlust ersätts under hela 5 år, plus att en samgångsbonus erhålles.

En lösning där ersättningen skulle basera sig på antalet elever istället för antalet invånare är emellertid ologisk till resten av grundskolans logik. Projektgruppen tar inte heller ställning till hur många skolor som bör finnas på Åland, eller i ytterskärgården.

Dessutom bör poängteras att 5 år är en relativt lång tid för att erhålla 100 % ersättning för förlusten. Vidare framgår också i huvudrapporten gällande ersättningen i grundskolan, på s 19: "Vid stora förändringar i kommunstrukturen på Åland behövs en översyn av ovanstående ersättningsmekanism"

Slutsats: Ingen åtgärd

Socialvårdsbyrån poängterar att det är viktigt att en tydlig definition bör finnas för delen gällande: Stöd för anläggningskostnader

Socialvårdsbyrån poängterar detta

Slutsats: OK, projektgruppen för vidare kommentaren till lagstiftningsarbetet

Fritidsfrämjande delar

Finns kommentarer både på att ta bort samt behålla och höja dessa delar

Troligen blir de kvar i den form de är i, synpunkterna med att de är små och ologiska på det sättet att de inte är opåverkbara skillnader stämmer emellertid.

Slutsats: ingen åtgärd

Samarbetsstöd och samgångsstöd

Viktigt att hålla utanför budget för resten av systemet

Flera framhåller vikten av att hålla dessa typer av stöd utanför budgeten för själva LS-systemet.

Slutsats: Så är det

Stöd till kommunalvägsbyggen och avloppsinvesteringar

Önskan om stöd till kommunalvägsbyggen och avloppsinvesteringar finns.

Slutsats: ingen åtgärd / annan typ av fråga

Mise framhäver att de kunde ta del av samarbetsstöd för att genomföra utredningar och analyser på hur övriga kommuner på Åland kunde vara del i samarbete och önskar med denna remiss lyfta möjligheten för kommunalförbund att ta del av samarbetsstöd.

Slutsats: Ingen åtgärd / fråga för uppdragsgivare

Övriga frågor

Sottunga vill att LS-systemet bör beakta stimulans för näringslivet

Om man ser på förslaget att direkt gynna näringslivet i LS-systemet, möjligen genom att ge företag ekonomisk ersättning, så är det inte LS-systemets syfte. Syftet med LS-systemet är att skapa likvärdiga förutsättningar för kommunerna. Däremot kan detta ses som en indirekt effekt, att om alla kommuner har likvärdiga förutsättningar för att skapa den välfärd som behövs i kommunen, så kommer kommunens invånare ha chansen att ha bättre förutsättningar i livet. ”Bra” kommuninvånare skapar i sig bra förutsättningar för näringslivet i kommunen. Bra välfärdssystem gynnar näringslivsutveckling.

Slutsats: Ingen åtgärd

Önskan finns att behålla delen som finns i nu gällande system: Kompensation för befolkningsminskning

Projektgruppen anser också att det finns fördelar med ovanstående logik. Att förmildra kommuners ingång till mindre bra ekonomiska förutsättningar gynnar förstås de som drabbas av detta. Till stor del, men inte enbart, har denna ersättning getts till skärgårdskommuner.

Därför poängteras igen att ytterskärgårdens andel höjs, vilka är de som ofta (inte alltid) fått denna del.

Vidare poängterar projektgruppen det effektmål som satts upp av den parlamentariska referensgruppen: *gynna hållbar tillväxt*.

Det gynnar inte hållbar tillväxt att premiera minskad befolkning. Samtidigt, för att bibehålla enkelhet i system, och inte ha för många delar, så kommer delen för befolkningsminskning inte att införas.

Slutsats: Ingen åtgärd

Geta föreslår att höja fastighetsskattsgränsen för fritidsboende till den gräns som används i riket.

Slutsats: Ingår inte i remissen

Slutsatser och projektgruppens två centrala förslag till uppdragsgivaren

ÅKF anser att hela socialvårdens kostnader borde ingå i utjämningen av särskilda områden. Denna förändring på förslaget till LS-system kan leda till mer likvärdiga förutsättningar mellan kommuner. Samtidigt är förändringen av natur mycket stor, och därför föreslår projektgruppen på basen av detta två förslag på fortsättning för uppdragsgivaren, Ålands landskapsregering.

Förslag 1:

Det ena är att godkänna det ursprungliga remissförslag som presenterats, med ovanstående i detta PM förändringar. Dessa förändringar är huvudsakligen utökat ytterskärgårdstillägg samt förändring i grundskolemodellens högre intervall.

Förslag 2:

Det andra förslaget är att gå in för en total utjämning av socialvården, vilket vidare kräver en helhetssyn på socialvården inom LR. Detta kräver mer utförligt, bland annat, en samordning av KST så att även det skulle omfatta hela socialvården. Att gå inför en total utjämning av socialvårdens kostnader inom finansieringen, samtidigt som bara vissa delar ingår i KST, vore systemmässigt fel anser projektgruppen. Däremot om hela socialvården skulle ingå i KST kan fördelar ses med en total utjämning.

Mer utförligt resonemang

Total utjämning av kostnader inom socialvården - fördelar

ÅKF menar att om kommuner har höga kostnader i åldringsvården och för hemservice så drabbas kommuner hårt, då utjämningsdelen i systemet inte tar hänsyn till dessa kostnader. ÅKF menar att den andel av kommunens kostnader som täcks av LS-andel blir lägre än vad som är rimligt i avseende på hur stor del av kommunernas lagstadgade skyldigheter som socialvården utgör. Vidare menar ÅKF att om systemet träder i kraft så kommer kommuner tvingas höja skatten för att kompensera för förluster som denna del av LS-systemet ger upphov till. Huvudpoängen som ÅKF framför är att utjämningsdelen måste göras om, och då med förslaget att alla kostnader ska ingå i beräkningsgrunden, eftersom det annars blir för stora skillnader i kostnadssidan mellan kommuner.

Projektgruppen håller med om synpunkterna att det skulle skapa mer likvärdiga förutsättningar genom att utjämna hela socialvårdens kostnader. Det stämmer mycket väl, det blir mycket mindre skillnader i kostnader mellan kommuner om hela socialvården skulle utjämnas. På basen av det skulle en total utjämning leda till mer likvärdiga förutsättningar för kommunerna. Andra fördelar med att gå in för en total utjämning är att risken för plötsliga höga kostnader inom äldreomsorg och barnomsorg skulle mildras, och ekonomiskt svagare kommuner skulle inte vara lika känsliga för förändringar. En vidare viktig poäng är att vid en total utjämning så skulle inte någon kostnad värderas "högre" än andra, d.v.s. både

specialomsorgen och åldringsvården ingå i utjämningsmodellen, vilket förstås kan ses som både en fördel eller nackdel. Fördel ifall man anser att kostnaderna är likvärdiga, och nackdel om man anser att specialomsorgen är mer opåverkbar och borde utjämnas högre.

Om uppdragsgivaren således väljer att gå in för en total utjämning så anser projektgruppen att LR skulle behöva se över helheten för socialvården. Om finansieringen tar hänsyn till hela socialvården, kan tänkas att även kommunernas socialtjänst skulle omfatta hela socialvården. Projektgruppen anser det vara orimligt om finansieringsdelen utjämnar skillnader för hela socialvården inklusive åldringsvård, när det i högre grad går att påverka strukturen för dessa typer av kostnader, samtidigt som verksamhetsområdena inte ingår i det gemensamma samarbetet mellan kommuner. Exempelvis i ett scenario där kostnader inom hela socialvården utjämnas, så kan tänkas att det vore rimligt att kommuner skulle kunna samordna/dela på äldreboenden, och utnyttja varandras platser så att inte något hem står tomt.

Projektgruppen understryker vikten av en sådan strukturell förändring om utjämning av hela socialvårdens kostnader ska vara ändamålsenlig, samt stöder isåfall ÅKFs synpunkter att en utjämning av socialvårdens kostnader kunde skapa mer likvärdiga förutsättningar mellan kommuner.

Om ovanstående genomförs bör även helheten i LS-systemet ses över. Grundtanken med remiss-förslaget var att gå in för en hög skattekomplettering, som skulle skapa möjligheter för kommuner att skapa effektiva lösningar och inte låsa in i kostnadsstrukturer. Förändras den grundtanken då till att öka kostnadsutjämnningen, så behöver skattekompletterings andel minska, och andelarna inom socialektorn som helhet ses över. Annars riskerar utjämnningen mellan kommuner bli för stor, och vad återstår då av kommunalt självstyre och självbestämmande?

Emellertid kvarstår också svår fråga, var ska gränsen dras för utjämning? Om hela socialvårdens kostnader ska utjämnas, borde även andra centrala verksamhetsområden utjämnas? På basen av dessa svåra frågor vill projektgruppen ta in den politiska och styrgruppsmässiga synpunkten, eftersom det är mycket centrala och strukturellt viktiga frågor och förändring som föreslås av ÅKF.

De förändringar som kan tänkas ske i och med förändrad socialvårdslagstiftning i riket kunde även eventuellt tänkas stöda resonemanget om en total utjämning, eftersom uppgifter som annars skulle ingå i handikappvård, specialomsorg och barnskydd möjligen flyttas till allmän socialvård. Större delarna inom detta torde fortsätta inom KST:s verksamhetsområden. Eftersom effekterna ännu är oklara är det mycket svårt för projektgruppen att göra en slutgiltig bedömning av detta.

På samma sätt som det finns fördelar och nackdelar med en total utjämning finns även fördelar och nackdelar med att utjämna bara kostnader inom de utsatta områdena, se förklaring nedan samt projektgruppens utökade kommentarer på ÅKFs remiss-svar.

Projektgruppens svar på synpunkterna från ÅKF samt argument MOT att gå in för en total utjämning av socialvårdens kostnader, d.v.s. behålla remiss-förslagets utformning

Projektgruppen håller inte med ÅKFs skrivelse om att kommuner skulle behöva höja skatten på basen av utjämningsmekanismen i remiss-förslaget, samt konstaterar något väldigt centralt: *Skillnaderna i egenandelar (det som återstår att finansiera efter LS-andelar inom socialvården) är i liknande nivå när man jämför remiss-förslaget med dagens system inom socialvården. Samtidigt är skillnaderna på inkomstsidan mindre.*

Vidare framhäver projektgruppen:

1. Projektgruppen poängterar igen att det är skillnad på den totala volymen i systemet och själva logiken i systemet. Projektgruppen ansvarar för logiken i systemet, inte totala volymen. Således är det orimligt att systemet i sig skulle leda till eventuella skattehöjningar i kommuner. Vid jämförelse av totala volymer mellan nu gällande och nya systemförslaget syns visserligen skillnader, vilket är naturligt - eftersom att det nya systemet strävar efter en mer rättvis fördelning. Dock är inte skillnaderna så extrema så att det skulle motivera att detta förslag inte kunde gå igenom.

2. Projektgruppen poängterar också att logiken med att ta extra hänsyn till de angivna områdena inom "kommunernas socialtjänst" har funnits sedan 2008 (förutom tillägg av handikappvården i remissförslaget). I det nuvarande systemet som fördelat resurser sedan 2008, fås som bekant ersättning baserat på de reella nettodriftskostnaderna inom de mer "utsatta" områdena, vilket gör att ersättningen blir högre för dessa områden jämfört med resterande socialvård.

Att då kommuner i och med denna reform skulle behöva skatten på basen av att samma logik fortsätter, om än med förändrad modell, är inte rimligt.

3. Vidare kan det konstateras att skillnaderna i egenandel inom socialvården mellan kommuner är i liknande storlek i remissförslaget till nytt LS-system, som skillnaderna i egenandel är i det nu gällande systemet. Således kommer skillnaderna i kostnadsstruktur som ÅKF hänvisar till att vara i liknande nivå om remissförslaget går igenom, som de redan är i dagens system. På basen av det är det saknas grund att kommunerna skulle behöva skatten på grund av detta.

Däremot kan konstateras att skillnaderna på inkomstsidan blir mindre i och med förslaget till nytt LS-system, vilket är ett av de mer centrala syftena med det nya utjämningsystemet. Det i sig leder till att kommunernas skatteprocent INTE ska behöva förändras på basen av ett nytt LS-system (utan hänsyn till besparingar).

4. Projektgruppen hänvisar också på basen av förslaget att utjämna hela socialvården till de regressionsanalyser och sakkunnigas inspel gällande äldreomsorg och barnomsorg, som påvisar att skillnaden i kostnader mellan kommuner (och kommunstorlek) är liten för dessa områden. Detta beror på att det inte finns någon stor orsak till varför kostnaden skulle skilja sig, eftersom kostnaderna till stor del härrör till personalkostnader. D.v.s. inga stora orsaker till skalfördelar finns för denna typ av verksamhet. Den stora skillnaden mellan områdena

som föreslås i utjämningen, och resten av kostnaderna inom socialvården, är att det är fråga om specifika enskilda klientvariationer som kommunen inte kan påverka och som kan vara livslånga för klienten. Detta jämfört med t.ex. åldringsvården där kommunen till viss mån kan påverka sin kostnadsstruktur genom öppna vårdinsatser i hemmet, uppbyggt serviceboende med mera, för att kunna minska eller förskjuta behovet av anstaltsvård. På basen av det finns orsak att inte ta hänsyn till åldringsvården och hemservice i utjämningsdelen.

En avslutande reflektion gällande resonemanget om att de ”låga” andelarna inom socialvården skulle leda till för stora skillnader på kostnadssidan i socialvården, till den principiella förändringen med detta systemförslag: *skattekompletterings andel höjs*.

Därför repeteras det grundläggande: Vid utjämning av förutsättningar mellan kommuner är det intäkter och kostnader som utjämnas. Antingen kan fokus läggas i ena eller andra, eller kombinerat. Om ena sidan får större fokus kommer det leda till att skillnaderna inom denna sida blir låga. Samtidigt som då den andra sidans skillnader kommer bli större. I detta systemförslag har alltså intäktssidan, genom skattekompletteringen, fått ett större fokus gentemot nu gällande system. Detta har förordats genom hela processen av förslaget till nytt LS-system. Fördelarna med detta är att detta skapar möjligheter att förändra kostnadsstrukturer, då inte dessa låses fast i en alltför hög kostnadsutjämning. Med det sagt, är det en naturlig effekt att skillnaderna på kostnaderna inom socialvården kan se större ut jämfört med dagens system, om bara LS-andelarna inom socialvård och kostnaderna studeras. Att projektgruppen då samtidigt kan konstatera att skillnader i egenandelar i remiss-förslaget och nu gällande system är liknande inom socialvården, bör ses som en styrka i remiss-förslaget.

Avslutning och styrgruppsbeslut 23.09

Projektgruppen överlämnade först ett förslag på de förändringar som valts att genomföra till styrgrupp för beslut den 14 september. Både ÅKF och MH motsatte sig detta på basen av olika frågor. Projektgruppen behandlade då frågorna igen och gav till nästa styrgruppsmöte den 23.09 det slutgiltiga förslaget. Förslaget innebär två alternativa beslutsvägar, eftersom ÅKFs förslag till förändring var för stort för att genomföra inom ramen för projektgruppens förutsättningar.

Ålands landskapsregering beslutade fredagen den 23.09 för att gå vidare med förslag 1, d.v.s. remissförslaget med två ändringar, höjning högre intervallet i grundskolemodellen samt höjning av ytterstergårdens grundskoletillägg.

ÅKF och MH erbjöds möjlighet att framföra ytterligare synpunkter till Ålands landskapsregering vid ett senare tillfälle.

Mer information finns på:

<http://www.regeringen.ax/ekonomi/remiss-om-landskapsandelar>

Bilaga 1

Alla 16 kommuner gav svar, samt några partier och kommunalförbund. Även socialvårdsbyrån gav svar internt. Mise gav också svar.

Aktör, i ordningsföljd inskickade svar, senast först	
Finström	Kökars kommun
Åland miljöservice	Saltviks kommun
Sottunga	Mariehamns stad
Finström	Föglö kommun
Lumparland	Kumlinge kommun
Eckerö	Leblings kommun
Geta	Vårdö kommun
Åländsk demokrati	Ålands omsorgsförbund
Åländsk center	Sunds kommun
Hammarlands kommun	Jomala kommun
LR, socialvårdsbyrån	Ålands kommunförbund
Brändö kommun	

Bilaga 2 – Styrgruppsmöte gällande ny faktor för kalkylerad andel för grundskola, som eventuellt kunde ta hänsyn till skolskjutsar

Diskussion om olika alternativ för att ta in en ny faktor i utdelningen. Inget beslut om hur göra, avvaktar ännu. (020216) Besluts senare att lämna de övriga förslagen förutom förslag 1, med modifiering. (RL 04092016).

Alt1. Göra som vi redan gjort. Ladda in 6 miljoner i de olika intervallen och således stöda mindre kommuner mer än de större.

+ Lätt att behålla denna struktur, det funkar OK i nuvarande system också, utdelningen blir helt OK

+Stöder mindre kommuner, vilket är en målsättning

-Stora samgångsförluster, kan leda till ett psykologiskt hinder att utföra samgång, när man vet att man kommer tappa flera hundra tusen euro vid samgång.

-Kanske uppfattats orättvist mellan större kommunerna och mindre kommunerna, vilka intervall ska gälla??

-Cementerar dyrare strukturerna

Alt2. Ladda in mer euro i ”yta”.

+ Skulle vara ett steg att minska samgångsförluster

+Skulle direkt gynna kommuner att bli större till ytan, alltså gynna samgång

-Stora kommuner som redan får rätt höga andelar i LS-systemet skulle få ännu mera ersättning: Jomala och Finström

- Vissa kommuner skulle kunna få rätt mycket vid samgång, exempelvis skärgården som har stor ytor.

- Det är svårt att påvisa samband mellan att större yta skulle leda till dyrare kostnader. Således svårt att motivera att större kommuner ska få mer pengar. Skolskjutsar kostar bara 2 miljoner euro, svårt att ge så mycket på denna faktor.

Alt3. Ta in gamla begreppet ”invånartäthet” och ge pengar på detta

+Detta kunde vara ett led att få en faktor som inte ger lika stora samgångsförluster, men ändå så kommer det bli ett visst tapp vid samgång beroende på hur man laddar denna del

+Stora kommuner som MH, Jomala, Finström som redan har en bra nivå i systemet skulle inte behöva få alltför mycket stöd

-Risk för trappor

-Risk för att göra saker mer komplicerat

Alt4. Kunde ta in en faktor som kallas för ”avstånd till ”centralort””.

+Detta är ju i verkligheten en orsak till dyrare kostnader för alla kommuner som bor långt bort från ”centralorten”

+Kunde då ge ersättning till alla kommuner utom MH, Jomala, Finström

+Kanske gynnar samgång till viss del, eller iaf rätt neutral

- Svårt att motivera detta
- Rätt politisk målsättning
- Varifrån skulle man mäta?
- Rättvist att kalla Finström/vilka kommuner centralort?